

בעהשי"ת

פרקים נבחרים מתוך הספר
מפעלות קדומים
לחקר היוחסין בישראל

אוצר "מגילות יוחסין", ערוכים ומסודרים
בתכלית הדיוק, עם מקורות, ציונים והערות,
תולדות, מאמרי חקר ובירורי יוחסין, ועוד

מאמר שפורסם בערב ש"ק פרשת בא
תשע"א במדור "ויתילדו" - מספר 98

ערכתי בס"ד
נפתלי אהרן וקשטיין
המאגר העולמי לכתבי היוחסין
תשע"א, אשדוד

פרק ראשון
**פרטים חדשים ביחוס משפחות "שחור-רוטנברג",
לאחר סיוע מפתיע לדברינו מעדות משפחתית**

מסקנת מחקר מעניינת, העלינו ב"ויתילדו" מספר 97, תחת הכותרת: "משפחת "בלומק'עס" אינה כי אם משפחת "רוטנברג". אלא שמאחר שלא קיבלנו לכך אישור נוסף, התייחסנו לכך עדיין בהסתייגות מסויימת, תוך שאנו מדגישים שם ש"דבר זה לא נודע אמנם בספרי היוחסין", ולכן גם הוספנו שם את המילים: "ככל הנראה".

ברם, אישור מפתיע למסקנא זו קיבלנו מיד לאחר פרסום הדברים, כאשר מסורת משפחתית קדומה אכן מאמתת את מסקנת המחקר.

א

מוצאו של רבי מרדכי 'בלומק'עס', ממשפחת 'רוטנברג'

כך כתבנו במאמר הנ"ל: זוגתו של רבי יצחק אייזיק שחור, אביו של רבי נח שחור מביאלה, היתה ממשפחה מפורסמת ומיוחסת ביותר בביאלה, משפחה שהשתדכו בהם רבים מגדולי וגאוני דורם, אם כי עד היום טרם נעשה מחקר מקיף על תולדותיה של משפחה זו, כפי שראויה היתה להיחקר על כל הסתעפות המשפחה בין רבים מרבני וחשובי העיר "ביאלה" לדורותיה. ר' יצחק אייזיק נשא את בתו של "הקצין המרום" רבי מרדכי בלומק'עס זצ"ל מביאלה.

ארבעה חתנים ידועים היו לו לרבי מרדכי בלומק'עס, והם: 1. רבי משה גינצבורג - אב"ד דק"ק סעמיאטיטש, ולאחר מכן בקאלנא. 2. רבי הירצל הכהן - מחותנו של הרה"ק בעל ה"חידושי הרי"ם" זי"ע, [בנו, רבי ישראל מאיר הכהן - ר' ישראל ביאלער, נשא את מרת אסתר ע"ה, בתו של החידושי הרי"ם, שנולדה ביום כ"ב אד"א שנת תקצ"ב שיזכינו ה' לגדלה לכל טוב" לפ"ק - כפי שכתב אביה על הרי"ף פסחים]. ר' הירצל היה ראש חסידי קאצק בביאלה. שימש כבעל תוקע בקאצק, ולאחר מכן בעל קורא בגור במועדי השנה. ראה "ראש גולת אריאל", חלק א' עמוד נ"ח. בנו, רבי שאול כהן, היה חותנו של רבי משה שחור בנו של רבי נח שחור מביאלה. 3. רבי אהרן שיינברג. 4. רבי יצחק אייזיק שחור.

[ראה עוד במגילת היוחסין שנדפס תחת הכותרת "לתודה ולמזכרת", בראש ספר "פני לוי" פיעטרקוב תרס"ד, מאת הגאון רבי נפתלי יוסף הלוי פריינד אבד"ק ראזאן, שהיה בן דודו של הגאון רבי נח שחור מביאלה, באות ה'].

* * *

ר' מרדכי זה, היה אמנם ממשפחה מפורסמת ומיוחסת ביותר בביאלה, אך לא היה מ"משפחת בלומק'עס", כי אם ממשפחת "רוטנברג" המפורסמת. דבר זה לא נודע אמנם בספרי היוחסין. ברם, כך עולה מפורשות מתוך הרשימות הפולניות הממשלתיות. לאחר צירוף הרשימות, נראה קרוב לוודאי ששמו המלא היה: רבי מרדכי רוטנברג - המכונה: מרדכי בלומק'עס, ושהוא היה בנו של רבי לייבוש רוטנברג, שהיה - על פי תוצאות חקר הרשימות

נפתלי אהרן וקשטיין
המאגר העולמי לכתבי היוחסין
רבי ינאי 56/12 אשדוד - מלפון 08-8679877

בס"ד

הנ"ל - אחיו של הגה"ק רבי ישראל רוטנברג אב"ד דק"ק מאגנישוב וגור, [אביו של בעל ה"חידושי הרי"ם" מגור ז"ע], ובנו של הגה"ק רבי מרדכי רוטנברג אב"ד דק"ק מאגנישוב וזעליחוב. עד כאן מדברינו במאמר הנ"ל.

ב

מסייעין אותו... עדות משפחתית

כאמור, לאחר פירסום הדברים, קבלנו מכתב מאת אחד מחשובי בני משפחת "שחור", הרה"ג ר' יעקב קוסובסקי-שחור מבני ברק, ובו עדות מעניינת על מסורת משפחתית ברורה שקיבל לפני כשלשים שנה מאת הרה"ח רבי יצחק מאיר ברש"נ אלתר ז"ל מבני ברק, אשר העיד בפניו שידוע לו בוודאות שזקינו רבי נח שחור מביאלה היה מצאצאי משפחת "רוטנברג", מבני משפחת הרה"ק בעל ה"חידושי הרי"ם" מגור ז"ע.

ועוד. על פי המסורת המשפחתית שהיה בידי רי"מ הנ"ל, היה זקינו רבי נח שחור מביאלה מצאצאיו של הגאון המפורסם רבי מרדכי זיסקינד רוטנברג - אב"ד ור"מ דק"ק לובלין ומחבר ספר שו"ת "מהר"ם זיסקינד רוטנברג".

הנה כי כן, מעתה אנו יכולים לציין בוודאות את השייכות המשפחתית של רבי נח שחור מביאלה עם מחותניו אדמו"רי בית גור לדורותיהם, כפי שאכן התרשמנו על פי התעודות הממשלתיות שבפולין. וכדלהלן. [יש"כ להרב ברוך יצחק גוטער - ברוקלין, על הסיוע במחקר זה].

* * *

[אגב. ספר השו"ת "מהר"ם זיסקינד רוטנברג" הנ"ל נדפס ע"י זוגתו של המחבר - הרבנית מרת רעכל ע"ה, בת הפרנס הנודע מהאמבורג רבי ישראל פירסט [ובכיתובים אחרים: פירשט, פערשט, וכדומה], בסיועו של בן-דודה הגאון רבי יוסף פירסט הדיין מהורדנא. ר' ישראל היה נכדו של רבי חיים בן רבי ראובן פירשט - פרנס ומנהיג דק"ק האמבורג, שנפטר ביום כ"ט באדר שני שנת ת"ג. ר' ישראל זה, היה גם מאבות אבותיו של הגאון המפורסם רבי עקיבא איגר ז"ע].

ג

שלשלת היוחסין המחודשת של משפחת שחור

- א] רבי נח שחור מביאלה, חותנו של כ"ק מרן אדמו"ר בעל ה"אמרי אמת" מגור ז"ע.
- ב] בן רבי יצחק אייזיק שחור מביאלה.
- ג] חתן הגאון רבי מרדכי רוטנברג - המכונה: ר' מרדכי בלומק'עס - מביאלה.
- ד] בן הגאון רבי לייבוש ראטענבערג.
- ה] בן הגאון רבי מרדכי ראטענבערג - אב"ד דק"ק מאגנישוב וזעליחוב.
- ו] בן רבי ? ראטענבערג, [אחיו של הגאון רבי משה רוטנברק - אב"ד ור"מ דק"ק וולאדאווא ואח"כ נתקבל לאב"ד ומ"צ בק"ק קאזמיר, מחבר ספר שו"ת "מהר"ם רוטנברק האחרונים". נדפס ע"י נכדו רבי משה פישל רוטנברק, חתנו של הגאון בעל ה"נפש חיה" מקאליש, ובנו של הגאון רבי

נפתלי אהרן וקשטיין
המאגר העולמי לכתבי היוחסין
רבי ינאי 56/12 אשדוד - מלפון 08-8679877

בס"ד

שלמה רוטנבורק מוולאדאווא בן המחבר.

[ז] בנו של הגאון רבי שלמה רוטנבורק מוולאדאווא.

[ח] בן הגאון רבי משה רוטנבורק - אב"ד דק"ק לעווערטוב.

[ט] בן בנו של הגאון רבי משה רוטנבורק - אב"ד ור"מ דק"ק אלטונה והמבורג, וכמה ראשי קהילות במדינות ליטא בק"ק בריסק וק"ק טוקטין.

[י] בן הגאון רבי מרדכי זיסקינד רוטנבורק - אב"ד ור"מ דק"ק לובלין וק"ק בריסק וק"ק הראדני וכמה גלילות, שחיבר [יחד עם בנו ר' משה הנ"ל] את הספר שו"ת "מהר"ם זיסקינד רוטנבורק".

[יא] בן הגאון רבי משה רוטנבורק.

[יב] "מגזע משפחת הגאון מהר"ם מראטנבארק" [מלשון שער שו"ת "מהר"ם רוטנבורק האחרונים" הנ"ל] - ה"ה רבינו מאיר בן רבי ברוך מרוטנבורק - ה"ה מהר"ם מרוטנבורק. [כמה נוסחאות יש ביחוס משפחת רוטנברג, והנכתב כאן, עפ"י מסקנת ידידנו הרב דובעריש וועבער בקונטרס "צור חוצבתם"].

* * *

ביחוס זה, נשתבחו גם שושלת רבוה"ק מגור זי"ע, וכדלהלן:

[א] הרה"ק רבי יצחק מאיר אלתר - בעל ה"חידושי הרי"ם" מגור זי"ע.

[ב] בן הגאון רבי ישראל ראטענבערג - אב"ד דק"ק מאגינישוב וגור.

[ג] בן הגאון רבי מרדכי ראטענבערג - אב"ד דק"ק מאגינישוב וזעליחוב, הנזכר לעיל ביחוסו של רבי נח שחור מביאלה, אות ה', ומשם ואילך מפורט יחוסו למעלה בקודש.

ד

משפחת 'רוטנברג' - מצאצאי הב"ח

כאן, מן הראוי לציין את מה שכבר כתבנו ב"ויתילדו" מספר 75, שמשפחת הגאון המהר"ם זיסקינד ראטענבערג הנ"ל, ובנו הגאון רבי משה ראטנברג אב"ד דקהילות אה"ו, אבי משפחות "רוטנברג-אלתר" - משפחת רבותינו הקדושים מגור זי"ע, התייחסו כצאצאי הגאון המפורסם בעל הב"ח זי"ע.

ב"שמחת תורה" שנת תרס"ד, סיפר הרה"ק רבי אברהם מסאכטשוב - בעל ה"אבני נזר" זי"ע מעשה שארע עם ה"חידושי הרי"ם" זי"ע כששהה ביום הכיפורים בקאצק, ובו נהג בחומרא יתירא כשיטת הב"ח, וסיים את סיפורו: "החידושי הרי"ם היה נכד הב"ח ז"ל, וייחס עצמו תמיד להב"ח ז"ל, והיה מפליג מאוד תמיד בשבחו".

עדות נוספת ליחוס המשפחה לב"ח, אנו מוצאים גם על ידי נכד המהר"ם זיסקינד הנ"ל, ה"ה הגאון רבי משה ראטענבערג אב"ד וולאדאווא וקאזמיר, בעל "שו"ת מהר"ם מרוטנבארק האחרונים", [נדפס ע"י נכדו רבי משה פישל רוטנבורק, חתנו של הגאון בעל ה"נפש חיה" מקאליש, ובנו של הגאון רבי שלמה רוטנבורק מוולאדאווא בן המחבר, בלבוב שנת תר"ז], אשר מסיים את אחד מתשובותיו [חלק אבן העזר סימן י"ד] בזה"ל: "אחר כתבי זה, בא לידי תשובת הב"ח, וראיתי

נפתלי אהרן וקשטיין
המאגר העולמי לכתבי היוחסין
רבי ינאי 56/12 אשדוד - מלפון 08-8679877

בס"ד

בסימן כ"ה שפירש ג"כ דברי הרמ"ה וכו', וכדפירשתי, ונתתי הודיה לקל, שכיוונתי לדעת אא"ז
הב"ח זלה"ה".

* * *

[הספר שו"ת "מהר"ם רוטנבורק האחרונים", נדפס בלבוב, בשנת תר"ז, ע"י נכדו הנ"ל. יתכן
שהנכד כינה את הסבא "האחרונים" [ולא: "האחרון", כפי שנכתב בטעות בכמה מקומות], מאחר
שבשער הספר מוזכר המחבר כבן משפחתו של הגאון המפורסם המהר"ם מרוטנבורג - רבו של
הרא"ש, ולכן הוא ראה צורך להדגיש בשער, שאינו זה הנזכר למעלה שהוא מרבתינו "הראשונים",
אלא הוא אחד מרבתינו "האחרונים". אגב, ספר זה, מוזכר ב"משנה ברורה" בחלק "ביאור הלכה"
סימן ל"ג סעיף ה' ד"ה אם נפסקה].

פרק שני

**פרטים חדשים ביחוס משפחות "שור", צאצאיו
של הרה"ק רבי ליפא שור - המגיד מלבוב זי"ע**

א

משפחת "שור" - "אחת המשפחות העתיקות"!

"אחת המשפחות העתיקות, אשר בהן יגל יעקב ישמח ישראל, ובה נתפאר ונתהלל, כי זה
מאות בשנים פרוח תפוח כחבצלת, וכעץ שתול על פלגי מים תשלח פארותיה, ובכל הארץ יצא
קוה, בנטעה נטע נעמן מטע עז מקל תפארה, ומדור דור ממנה מלכים ימלוכו - מאן מלכי רבנן ! -
הם אנשי השם, אשר רוח אלוקים דיבר בם, ומלתו על לשונם, והם יערו רוח עוז וגבורה, וירשו
לבניהם אחריהם אמרת ה' צרופה, גם ינחילום תורת ה' תמימה, ויזרח השמש עד שלא בא השמש,
כאמרם ז"ל שהצבנו פה, ותחת אבותיהם יעמדו לנו בניהם, היא משפחת "שור", אשר ראשה יגיע
אל רבינו יוסף בהרב יצחק בכור שור מאורליינש שבצרפת הצפונית, אשר יצק מים ע"י רבינו יעקב
תם, ופירש את התורה שבכתב ושבע"פ בפירוש נאה ומקובל מאוד"!

בלשונו הפיוטית והמליצית בפתיחת ספרו ההיסטורי "תולדות משפחת שור", של
ההיסטוריון הנודע ר' חיים דוב בעריש פרידבערג ז"ל, בחרנו לפתות את "ויתלדו" מספר 2, אשר
בו הרחבנו אודות משפחת "שור". ספר זה, [יצא לאור לראשונה בפרנקפורט תרס"א, ובמהדורת
צילום בני ברק תשנ"ח, ע"י הרב דוד אברהם מנדלבוים], מהווה למעשה מחקר מקיף ביותר, על
ההיסטוריה ותולדותיה של משפחת שור.

בסיס מרכזי לספר זה, הוא ללא ספק הספר "מעלות היוחסין" מאת הגאון המפורסם בעל
ה"מטה אפרים" זי"ע, אשר הקדיש ספר שלם על שלשלת יחוסו. הגאון הנ"ל, התבסס אף הוא על
מסמך קדום ומקורי, רשימת יוחסין כתובה בכת"ק של זקינו הרה"ק רבי אלכסנדר סענדר שור -
בעל ה"תבואות שור" מזאלקאווא זי"ע, על שער שו"ת הרשב"א שלו, ששם הוא מונה את סדר
יחוסו למעלה בקודש.

ב

צאצאי ה"תבואות שור" זי"ע, ורבי זלמן "הבלתי נודע"!

גם בימינו אנו, פזורים ברחבי תבל משפחות "שור" לענפיהם ולהסתעפויותיהם, אולם רובם ככולם אינם מצאצאי ה"תבואות שור", או לחילופין המה מצאצאי ה"תבואות שור" הקדמון, ה"ה הגאון המפורסם רבי אפרים זלמן שור - אב"ד דק"ק שעברשין, הורודנא, בריסק, ועוד. לרוב, אלה הנמנים על צאצאי ה"תבואות שור" המפורסם, אינם נושאים כלל ועיקר את שמה של משפחה זו, שהרי מבנותיו וחתניו של ה"תבואות שור" מוצא משפחתם. על משפחות אלו - צאצאי ה"תבואות שור" - נמנים רבים וכן שלמים, מגדולי הדורות. והמפורסמים שבהם, משפחת "רוקח" אשר ראשם ופארם הלא המה רבותינו הקדושים אדמו"ר י בית בעלזא זי"ע, וכן משפחות הרבנים מבית "מרגליות", וביניהם: ה"מטה אפרים", ואחיו ה"שערי תשובה", והמשפחות המסתעפות מהם.

* * *

במאמר הנ"ל, ביקרנו את הספר על הנ"ל בכך שאי אפשר ל"אליה" בלא "קוק", ולמרות מחקרו המקיף של הרח"ד פ בספרו "תולדות משפחת שור" הנ"ל, החטיא - משום מה - חוליה שלימה, הלא הוא בנו יחידו של ה"תבואות שור" זי"ע, הגאון רבי יקותיאל זלמן שור זצ"ל. כל כך לא הבחין בו ולא התייחס אליו, וכלל לא הרגיש בחוליה זו, ולא נחה דעתו עד שהעניק לו בספרו הנ"ל תואר נלווה, לאמר: "רבי זלמן הבלתי נודע"...

כאשר למעשה, קיימים בישראל צאצאים רבים לאותו "רבי זלמן הבלתי נודע"... רבים מהם כיהנו כרבנים וראשי ישיבות ויושבי על מדין. מהם, צאצאיהם הרבים של רבי יואל שור מצפת, ובן דודו הרה"צ המפורסם רבי אהרן יוסף לוריא - בעל "עבודת פנים", ועוד.

בהמשך המאמר הנ"ל, כתבנו, ש"דבר זה מסורת הוא מאבותיהם של צאצאי רבי יואל שור [זקינו של רבי יואל שור מצפת הנ"ל] שעלה מלבוב לארץ הקודש בשנת תרי"ב, שהם צאצאיו של רבי זלמן שור בנו יחידו של התבואות שור". רבי יואל הוא בנו של הרה"ק רבי זכריה אליעזר ליפא שור - המגיד מלבוב זי"ע, שהיה חתנו של הגאון הקדוש רבי משולם כ"ץ אב"ד ור"מ דק"ק זאראוונא וקוריץ ולבוב - מחבר הספר המפורסם ביותר "עיקר תוספות יום טוב" ועוד.

* * *

לאחר פרסום הדברים במאמר זה, העלינו בסידרת "ויתילדו" כפעם בפעם מידע נוסף שקיבלנו מצאצאי משפחות אלו, ואשר דרכם נסינו להתקדם בהשלמת החוליות החסרות מהמגיד רבי ליפא שור מלבוב, ועד לראש המשפחה בעל ה"תבואות שור".

ב"ויתילדו" מאמר מספר 93, ערכנו סיכום של הספיקות, אשר להלן נחזור עליה בקצרה. וכאן חלה תפנית. בעוד שעד עתה ידענו בבירור על מסורת ברורה שהשתלשלה דורות על גבי דורות מאב לבן, ולפיה משפחה זו נמנית על צאצאי ה"תבואות שור", מתברר מעתה שהמסורת לא נמסרה כלל על ידי ראש המשפחה בארץ הקודש - ה"ה רבי יואל שור מלבוב-צפת, כי אם על ידי נכדו רבי יואל השני מצפת, ואף הוא לא מסר את המידע בשלימותו, וכפי שיפורט להלן בהשתלשלות הדברים.

לאור התגובות הרבות שקבלנו בענין זה, ערכנו וסיכמנו שוב את המידע ואת השתלשלות המסורות המשפחתיות, וכאמור - פנים חדשות באו לכאן, ולפי זה - ככל הנראה לעת עתה - אין מקום לביקורת שהעלינו בראש המאמר, ויתכן - כפי שנחקר על ידינו עד לעת כתיבת הדברים - שמשפחה זו אינם צאצאים כלל של בעל ה"תבואות שור".

ושוב, נמצינו למדים על עבודת חקר היוחסין, אשר מלאכה עמוקה היא, ואי אפשר לקבוע בה מסמרות כלאחר יד כי אם לאחר בדיקות וחקירות מקיפות ויסודיות, ורק אז ניתן להגיע בסיעתא דשמיא לתכלית הדיוק ולא להתהדר ביחוס לא לו.

ג

סיכום השאלותא כפי שפרסמנו במאמר מספר 93

הרה"ק רבי זכריה אליעזר ליפא שור מלבוב. מתולדותיו: שימש כ"מגיד מישרים" וכ"מורה צדק" בק"ק לבוב. נודע בעירו כמורם מעם, צדיק וקדוש. כונה בחיבה: "ר' ליפא'לי מגיד". זוגתו, מ' חנה ע"ה, בת הגה"ק רבי משולם כ"ץ אב"ד דק"ק לבוב - בעל "עיקר תוספות יום טוב". בשנת תקנ"ח, ההדיר את הספר "יערות דבש", והדפיסו בזאלקאווא.

שנות חייו: אין אנו יודעים במדויק את תקופת חייו. אולם, קרוב לוודאי שלא נולד לפני שנת תקל"ח, עשרים שנה לאחר לידת חותנו הנ"ל בשנת תקי"ח. כמו כן, שנת פטירתו היתה בין השנים תק"ס-תק"ע. שכן, ברור שהוא לא נפטר לפני שנת תק"ס, שנת לידת הבן רבי יואל שור. אולם, מדברי הבן ב"ברכת המוגמר" שבספר "ברית כהונת עולם", המספר שגדל [ביתמותו?] אצל זקינו אבי אמו, נראה שאביו ר' ליפא'לי נפטר שנים מספר לאחר לידתו, שהרי הסבא - אבי אמו של ר' יואל, כבר לא היה בחיים בריש שנת תק"ע.

על פי מסורת המשפחה, מתייחס ר' ליפא'לי אל הרה"ק רבי אלכסנדר סנדר שור בעל ה"תבואות שור" מזאלקאווא ז"ע. **פער השנים** בין לידת ה"תבואות שור" - בסביבות שנת תל"ג, עד לשנת תקל"ח - תקופת לידתו המשווערת של רבי ליפא שור, מאה וחמש שנה.

לפי מסורת המשפחה, היה ר' ליפא'לי מגיד, בנו, או נכדו, של רבי זלמן שור, בנו יחידו של הרה"ק רבי אלכסנדר סנדר שור בעל ה"תבואות שור" מזאלקאווא ז"ע. אלא, שבנו רבי יואל שור חותם בכמה מספרי הקודש שההדיר: "יואל בהרב מו"ה זכרי' אליעזר ליפא זצ"ל ממשפחת הגאון בעמ"ח ספר תבואות שור מלבוב".

והשאלות הם: 1. מה היה שם אביו של ר' ליפא'לי מגיד?

2. האם מה שבנו כותב שהוא היה "ממשפחת" ה"תבואות שור", משמעותו שהיה רק קרוב משפחתו ולא היה "מצאצאיו"? או שאין זה סותר שהיה מצאצאיו?

3. על מי נסוב המילה "מלבוב" שבחתימה. האם על עצמו, שהרי הוא היה מתושבי לבוב, או שמא על בעל ה"תבואות שור" - כאשר הכוונה היא אם כן לבעל ה"תבואות שור" הראשון שהיה אב"ד דק"ק לבוב, [ה"ה הגאון רבי אפרים זלמן שור ז"ע, שהיה דודו-זקינו של ה"תבואות שור" המפורסם].

נפתלי אהרן וקשטיין
המאגר העולמי לכתבי היוחסין
רבי ינאי 56/12 אשדוד - מלפון 08-8679877

בס"ד

ד

בדיקה מחודשת של השתלשלות המסורות השונות למשפחת שור מלבוב
להלן, נסקור את השתלשלות המסורות השונות ליחוס משפחתו של רבי ליפא'לי שור המגיד מלבוב, על פי המידע החדש שהגיע לידינו. תודה רבה וישר כח לכל שולחי המכתבים, ובמיוחד למר יואב הכהן שרון מכפר סבא, והרב אליעזר מ. מבני ברק, על המידע העשיר ורב התוכן. תשואות חן חן.

* * *

המידע הראשון. בשנת תקנ"ח, יצא לאור מחדש בזאלקאווא הספר הקדוש "יערות דבש" מאת הרבי ר' יהונתן אייבשיץ זצ"ל, ונדפס בהסכמתו של רבה של זאלקאווא הגה"ק רבי משה צבי מייזליש, [רבו של החוזה מלובלין ז"ע].
בשער הספר נרשם: "הובא לבית הדפוס ע"י מהור"ר זכרי' אליעזר ליפמן נ"י חתן הרב מהור"ר משלם הכהן נ"י מגיד מישרים ומורה צדק לעדתו בק"ק לבוב".
כאן, לא נזכר מילת קשר אחת למשפחת ה"תבואות שור".

* * *

בהסכמתו על ה"יערות דבש" - מיום ג' ר"ח סיון תקנ"ח, כותב לו רבי משה צבי מזאלקאווא הנ"ל: "ברם, זכור אותו האיש לטוב, ה"ה הרבני המופלג האברך מהור"ר זכרי' אליעזר ליפמן נ"י, חתן הרב המאור הגדול המופלג המפורסם מהור"ר משולם הכהן נ"י, מגיד ישרים ומורה צדק לעדתו דק"ק לבוב, להדפיס הספר הנחמד הנ"ל ולמהדר לדפוס קמא, והנה יישר כחו וחילו לאורייתא אשר עלה רוח טהרה על לבו, לזכות את הרבים".
שוב, גם כאן לא נזכר מילת קשר אחת למשפחת ה"תבואות שור".

ה

אזכורים נוספים בין השנים: תר"ט - תרכ"ד

בשנת תר"ט, שוב מוזכר שמו בספרים שנדפסו על ידי בנו - רבי יואל שור הראשון מלבוב-צפת. בספר "דרך אמונה" שההדיר באותה שנה, כותב הוא עצמו לאחר חתימת שמו: "ממשפחת הגאון בעל התבואות שור".
כך גם בשער הספר "עבודת הקודש" שההדיר באותה שנה, נכתב כנ"ל בשער הספר - [אם כי לא הוא עצמו חתם כן] - "ממשפחת התבואות שור".

* * *

בשנת תרכ"ד, בכתב-עת "הנשר", נכתב אודותיו ללא שום שיוך למשפחת ה"תבואות שור".
כך כותב בן גיסו של רבי ליפא שור - ה"ה הרב יוסף כהן צדק מלבוב-לונדון, בבטאון "הנשר", שנה רביעית, גליון 28, "ח תמוז תרכ"ד.
"זקני הגאון מו"ה משלם כהן צדק הוליד שלשה בנים ובת אחת, בכורו הרב המופלג המפורסם בפה ביראתו ובענותו מו"ה בצלאל (חתן הגאון האמיתי בעל בית שמואל אחרון) ומשנהו אדוני אבי מורי ורבי הרב ה"ה ג' חריף ובקי הגביר הנדיב המפורסם מו"ה אהרן כהן צדק

נפתלי אהרן וקשטיין
המאגר העולמי לכתבי היוחסין
רבי ינאי 56/12 אשדוד - מלפון 08-8679877

בס"ד

ז"ל. ובנו השלישי מת ר"ל בחצי ימיו ה"ה הרבני המופלג מו"ה יצחק אייזק. וחתנו הרב התמים המפורסם בפה בצדקתו ביראתו בקדושתו ובענוותו מו"ה זכריה אליעזר ליפא שור זכרם לחיי עד. שוב, גם כאן לא נזכר כל קשר למשפחת ה"תבואות שור".

ו

מצאצאי רבי אברהם חיים שור בעל ה"תורת חיים" - עדות משנת תרנ"ח
לראשונה, אנו מוצאים קישור לאחד מגאוני משפחת שור, בשנת תרנ"ח, בהערה שנכתב ע"י הרב יוסף כהן צדק הנ"ל בסוף ספרו "דור ישרים". שם הוא מייחס את דודו רבי ליפא שור מלבוב כנכדו של הגאון המפורסם רבי אברהם חיים שור אב"ד דק"ק בעלזא וסאטנוב - בעל ה"תורת חיים", [ומחברו של הספר הנודע "צאן קדשים", אשר מטרתו להעמדת גירסת הגמרא במסכת "זבחים" - ה"דף היומי" של תקופה זו - על בוריה].

* * *

בספר "שם ושארית" שנתחבר על ידי בן אחי אשתו של ר' ליפא שור, ה"ה מיודעינו הרב יוסף כהן-צדק מלונדון הנ"ל, בעמוד 67 - הערה 49, הוא כותב כך:
"ונכד דודתי אחות אאמ"ו ז"ל, יד"נ הרב הגאון החר"ף ובקי מו"ה שרגא פייבל ראהטין נ"י האבד"ק זלאטשוב והגליל, הוא נכדו [של הקצין רבי שרגא פייבל תאומים מוינה, נשוא הערה זו. נא"ו] מצד אמו. שזקיננו, זה דודי הרה"ג הנודע בתורתו ובצדקתו מו"ה זכריה אליעזר ליפא שור זצ"ל, היה נכד הגאון בעל תורת חיים, ונכד הרב הקצין מו"ה פייבל, נכד בעל מגלה עמוקות, וחתן הג"מ העשיל - בשמו נקרא, ונגד זקניו כבוד".
להלן, נתייחס בע"ה בהרחבת יתר, לפיסקא זו.

ז

"מגזע התבואות שור" - בספר זכרונות מכתב יד שנכתב לאחר שנת תרע"ה
והנה, הגיע לידינו רשימות זכרונות בשם "תולדות ישראל", בכתב ידו של הרב ישראל פרנקפורטר מלבוב.

שם הוא כותב: "האט חתונה גיהאט מיט א פיינעם בחור פון א משפחה מיוחסת כבוד הנכבד ה"ר ליפא שור, נכד הרב הצדיק כקש"ת מוה"ר ליפא מגיד מלבוב מגזע הגאון המחבר ספר תבואות שור ומגזע הגאון בעל מחבר ברית כהונת עולם, זיין פאטער איז גיווען א זיהן פון הרב ר' ליפאלי זצ"ל וואס איז גיווען א קדוש עליון, אויף זיין מצבה שטייט כל ימיו נישט גיגאנגין ד' אמות אהן תפילין, זי"ע".

[תרגום: נישאה לבחור טוב ממשפחה מיוחסת, כבוד הנכבד ה"ר ליפא שור, נכד הרב הצדיק כקש"ת מוה"ר ליפא מגיד מלבוב, מגזע הגאון המחבר ספר תבואות שור זצ"ל, ומגזע הגאון בעל ברית כהונת עולם. אביו היה בנו של הרב ר' ליפא'לה זצ"ל, שהיה אחד מקדושי עליון, ורשום על מצבת קברו, שכל ימיו לא הלך ד' אמות בלי תפילין, זי"ע".]

* * *

נפתלי אהרן וקשטיין
המאגר העולמי לכתבי היוחסין
רבי ינאי 56/12 אשדוד - מלפון 08-8679877

בס"ד

את הרשימות הללו החל הרב פראנקפורטער בכתיבתם בסביבות שנת תרס"ח, אולם משטף כתיבתו, ברור שאת הפיסקא הזו הוא כתב כבר לאחר פטירת דודו **רבי ליפא שור** שהיה נכדו של רבי ליפא'לי מגיד, שנפטר ביום ערב ר"ח כסלו שנת תרע"ה.

כלומר, שכאן יש לנו עדות - לראשונה! - משנת תרע"ה, שבו נכתב על ר' ליפא'לי מגיד שהוא היה "**מגזע התבואות שור**". לא "נכד", אך גם לא "ממשפחת", כי אם "מגזע"! ברם, גם כאן יש לזכור שהתואר "מגזע" אינו בהכרח מעיד על היותו "נכד", ויתכן גם שהיה "ממשפחתו", כאשר שניהם חוטרים "מגזע" אחד. ובכלל, יתכן שמחבר לא דייק כל כך בפרט זה, בדיוק כפי שלא דייק בציטוט שבקטע הבא: "ומגזע הגאון בעל ברית כהונת עולם", שהרי הוא לא היה "נכד", כי אם חתנו של אחיו.

פרט נוסף חשוב לציין, שאין מדובר כאן בעדותו של "בן משפחה", אלא בכותב זכרונות בעלמא מהסובבים אותו בעירו ובמשפחתו. הרי המחבר עצמו לא היה כלל נכד למשפחת שור, אלא דודתו היא זו שנישאה ל"בחור טוב" ממשפחת שור, וכנ"ל.

ח

יחוס המשפחה בכתב יד ה"עבודת פנים" - משנת תרצ"ב

בחודש מרחשוון של שנת תרצ"ב, רשם בכתב ידו הגה"צ רבי אהרן יוסף לוריא - בעל ה"עבודת פנים" את יחוס המשפחה, כפי ששמע מפי חמותו מרת מלכה שטרנגלאז ע"ה, שהיתה בתו של רבי מנחם מנדל שור, בנו של רבי יואל שור מלבוש-צפת.

וכך הוא כותב שם: "חמותי מלכה תחי'. אחיה ר' יואל שור נ"י. אחותה חוה תחי'. בת ר' מענדיל שור ז"ל. אחיו ר' נפתלי שליט"א, יש לו בנים בלעמבערג. אחיו, ר' פייבל שור, יש לו בנים משפחת שור בלמברג. בן ר' יואל. אשתו מאליא רייזל בת ר' גרשון עטינגער הכהן, משפחתו בקאמרנא. דור חמישי לר' נפתלי כץ ז"ע. בן ר' ליפאלי מגיד - שמו זכריה אליעזר ליפא. אחיו, ר' בצלאל מגיד". עכ"ל.

הנה, ר' אהרן יוסף לוריא לא שמע מפי חמותו כלל על יחוס משפחתה - משפחת רבי ליפא שור, למשפחת בעל ה"תבואות שור".

[ראוי לציין, שמגילה זו לוקה אמנם בחסר רב. משום כך יש להדגיש שלא באנו להביא מכאן ראיה שהם "אינם" נכדי ה"תבואות שור", כי אם לציין את עצם העובדה שעדיין לא מצאנו את האזכור המיוחל אצל אי מי מבני המשפחה על יחוסם לבעל ה"תבואות שור"].

ט

עדות נוספת משנת תרצ"ג

בשנת תרצ"ג, נדפס הספר "מליצי אש", הכרך של חודש תשרי. שם, ביום ט"ו בתשרי, יומא דהילולא של בעל ה"עיקר תוספות יום טוב", הוא מציין את חתנו הרב הגאון רבי אלכסנדר ליפא שור מגזע התבואות שור.

* * *

נפתלי אהרן וקשטיין

המאגר העולמי לכתבי היוחסין

רבי ינאי 56/12 אשדוד - מלפון 08-8679877

בס"ד

ברם, ברור הוא שמקור זה לא יכול לשמש כמקור נאמן ומוסמך. הנה, כפי הנראה שם, קיבל המחבר את המידע המשפחתי מאת "הרב הנגיד מו"ה יוסף יצחק הכהן מקאטאוויץ שליט"א, [ה"ה חותנו של בעל ה"חשב סופר" זי"ע].

אולם, למרות שהוא היה מצאצאי המשפחה - בהיותו בן נכדו של רבי משולם כ"ץ מלבוב - בעל ה"עיקר תוספות יום טוב" - חותנו של רבי ליפא שור המגיד מלבוב, אולם מתוך כתיבתו ניכר מפורש שהוא לא הכיר את בני המשפחה כראוי.

הוא כתב למחבר ה"מליצי אש", שהיה לו לרבי משולם ב' בנים וב' בנות, והוא מפרט אותם: הג"ר בצלאל ראב"ד ומ"מ מלבוב, הרה"ר אהרן מיאברוב, חתניו היו הרה"ג ר' אלעזר ראלער, והרה"ר אלכסנדר ליפא שור, מגזע התבו"ש. במשפט זה, הוא הכניס שלשה טעויות:

ראשית. לרבי משולם לא היה שני בנים, כי אם שלשה. ולא שתי בנות, כי אם בת אחת בלבד, וכמפורט ב"הנשר" הנ"ל.

שנית. רבי אלעזר ראלער לא היה חתנו של רבי משולם, כי אם חתן בנו רבי אהרן כ"ץ. והנכון הוא, כפי שכתב בן בנו של רבי משולם - ה"ה רבי יוסף כ"ץ הנ"ל, בהמשך דבריו בכתב-עת "הנשר" הנ"ל. שם הוא מזכיר את אחותו, שנישאה לבן דודה ה"ה "הרב החריף ובקי החכם השלם וירא אלקים מו"ה משולם אליעזר ראלליר ז"ל, ולא נשאר ממנה כי אם בן אחד החביב בעיני כבני, המופלג השלם המשכיל חכם לבב מו"ה יצחק אייזק ראלליר נ"י ה' יצליחהו במסחרו". כאשר המכוון הוא לבנו של הגאון רבי מאיר ראלליר ממונקאטש, חתן הגאון הקדוש רבי יהודה לייב כ"ץ אב"ד דק"ק סטרי, אחיו של רבי משולם הנ"ל.

שלישית. שמו של המגיד מלבוב לא היה ר' אלכסנדר ליפא, כי אם: ר' זכריה אליעזר ליפא, וכפי שחותם בנו בשער הספרים שנדפסו על ידו.

[הרב מאיר וונדר השתמש בדברי ה"מליצי אש" הנ"ל כמקור לתולדות המשפחה בספרו "מאורי גליציה", אלא שכתב את שמו: "רבי אהרן ראלער. אגב. הרב יצחק אלפסי קיבל מסורת משפחתית בחיבורו "ספר היחס למשפחת עליאש", ולפיה נודע על קיומו של בן נוסף לרבי משולם כ"ץ מלבוב, ה"ה רבי חיים יוסף הכהן - אבי משפחת "טשערנובילסקי" הכהנים. אולם, ברור הוא שרבי חיים יוסף לא היה בנו של "רבי משולם כ"ץ", ויתכן שהוא היה מצאצאיו, נכד או נין שלו].

המקור - רבי יואל שור השני מצפת

על פי השתלשלות הדברים עד הנה, נראה ברור שרבי יואל שור מצפת, בנו של רבי מנחם מנדל שור מצפת, בנו של רבי יואל שור הראשון מצפת-לבוב, הוא הראשון שמסר לילדיו שראש המשפחה הוא בעל ה"תבואות שור".

רבי יואל היה בנו יחידו של רבי מנדל שור. תלמיד חכם וחסיד מופלג שצהלתו על פניו, ולפרנסתו עסק במסחר בטקסטיל. נולד בשנת תרכ"ז, ונפטר ביום י"ז באב שנת תש"י, ומנו"כ בטבריה, ועל מצבתו כתבו ילדיו: "נכד התבואות שור". כך גם כתב בנו רבי דוד אליהו שור

נפתלי אהרן וקשטיין

המאגר העולמי לכתבי היוחסין

רבי ינאי 56/12 אשדוד - מלפון 08-8679877

בס"ד

ברשימותיו, שמשפחתם מצאצאיו של ה"תבואות שור". כך גם כותב רבי מנחם מנדל שיף - בן בתו של ר' יואל שור, שמוצא המשפחה מבעל ה"תבואות שור".

וכאן אנו מגיעים לעדות אודות היחוס עד רבי זלמן שור - בנו יחידו של ה"תבואות שור". בעוד שר' דוד אליהו שור ור' מנדל שיף הנ"ל אינם מציינים את השתלשלות היחוס דרך רבי זלמן שור, הרי שהאח ר' זינדל ב"ר יואל שור - הוא שמסר למשפחה גם את הפרט הזה.

את העדות לכך קבלנו מפי מר יעקב וידס, ששמע זאת בשנת תשנ"ז מאת מר נפתלי לביא, אשר פגש פעם בצפת את רבי מנחם זינדל ב"ר יואל שור, ואמר לו כי המשפחה מוצאה מרבי זלמן שור בנו יחידו של ה"תבואות שור".

אולם, עתה מסתבר לנו שרבי יואל שור ראה את מה שנמצא כתוב מפורש בספרי זקינו רבי יואל שור הראשון שמוצא המשפחה היא "משפחת התבואות שור", אלא שהוא זה שתירגם על פי הבנתו את הדבר, להיותו "נכד התבואות שור", בעוד שכפי שהוכח עד עתה אינו "נכד" אלא קרובו - "מבני משפחתו" - של ה"תבואות שור".

אולם, מאחר שכך מסר ר' יואל לצאצאיו, הבין בנו רבי זינדל שור שמוצא המשפחה היא ללא ספק מרבי זלמן שור, שהרי היה בנו יחידו של ה"תבואות שור"... והוא זה שהעביר את שם המשפחה "שור" מאב לבן...

מעתה, נפלה כל המסורת ליחוס המשפחה לבעל ה"תבואות שור".

יא

חזרה לגירסה הקדומה ביותר - גירסת ה"שם ושארית" של ר' יוסף ב"ן לא נותר בידינו אלא לשוב לגירסה הראשונה המקשרת את מוצא המשפחה לאחד מגדולי משפחת שור - ה"ה בעל ה"תורת חיים", וכפי שנכתב בשנת תרנ"ח בספר "שם ושארית" שנתחבר על ידי בן אחי אשתו של ר' ליפא שור, ה"ה מיודעינו הרב יוסף כהן-צדק מלונדון הנ"ל, בעמוד 67 - הערה 49. שם הוא כותב בין היתר:

"דודי הרה"ג הנודע בתורתו ובצדקתו מו"ה זכריה אליעזר ליפא שור זצ"ל, היה נכד הגאון בעל תורת חיים, ונכד הרב הקצין מו"ה פייבל, נכד בעל מגלה עמוקות.

מסתבר שעלינו לקבל את דבריו כמהימנים ומדויקים ביותר מבין כל הגירסאות, מאחר שהוא הכיר היטב את דודו רבי ליפא שור - המגיד מלבוב, וכן עמד בקשר קרוב ובידידות עם ילדיו וצאצאיו, כפי שניכר בספריו הרבים שחיבר.

לאחר בדיקת תולדותיו של ה"תורת חיים", ולאור הפיסקא שציטטנו לעיל, נראה שיש להעמיד את שלשלת היוחסין כמפורט כאן בהמשך. אולם אנו מדגישים שוב, שזהו אך ורק "בגדר השערה ונסיון בעלמא, ועלינו עוד לקבל אסמכתאות וראיות נוספות לצדקת דבריו של ר"י כ"ץ.

***

[א] הרה"ק רבי זכריה אליעזר ליפא שור - המגיד מלבוב זי"ע, [חתנו של רבי משולם כ"ץ אב"ד ור"מ דק"ק זאראוונא וקורין ולבוב - בעל ה"עיקר תוספות יום טוב"].

נפתלי אהרן וקשטיין
המאגר העולמי לכתבי היוחסין
רבי ינאי 56/12 אשדוד - מלפון 08-8679877

בס"ד

[ב] בנו / בן בנו / בן בתו / נכדו / של הקצין **רבי שרגא פייביש בן רבי אברהם** - ששימש כפרנס ומנהיג בק"ק קראקא בשנת תק"מ. [אולי על שמו נקראו כמה מצאצאי ר' ליפא בשמות: "פייבוש/פייבל"?].

[ג] מצאצאי הגאון **רבי משה שור** - המכונה: ר' משה ר' ענזיל'ס, ע"ש חותנו הגאון **רבי אשר ענזיל אב"ד דק"ק חנטשין ופינטשוב**. נפטר ביום ה' לחודש מנחם-אב שנת תנ"ד.

[ד] בן הגאון **רבי צבי הירש שור** - אב"ד ור"מ בק"ק קראקא. חתנו של הגאון הקדוש **רבי נתן נטע שפירא מקראקא** - בעל ה"מגלה עמוקות" זי"ע. נפטר בצעירותו ביום י"ב לחודש שבט שנת שצ"ה.

[ה] בן הגאון המפורסם **רבי אברהם חיים שור אב"ד דק"ק בעלזא וסאטנוב** - בעל ה"תורת חיים", [ומחברו של הספר הנודע "צאן קדשים"], אשר מטרתו להעמדת גירסת הגמרא במסכת "זבחים" - ה"דף היומי" של תקופה זו - על בוריה].

[ו] בן הגאון **רבי נפתלי צבי הירש שור** - אב"ד ור"מ דק"ק בריסק ולובלין.

[ז] בן **רבי משה אפרים ב"ר חיים שור**. הראשון הידוע לנו ממשפחה זו, שהיה:

[ח] מצאצאי **רבינו יוסף בכור שור מבעלי התוספות**.

*****